

BỘ GIÁO DỤC VÀ ĐÀO TẠO
TRƯỜNG ĐẠI HỌC NAM CẦN THƠ

GIÁO TRÌNH
LUẬT DÂN SỰ VIỆT NAM (PHẦN 1)

Ngành: Luật và Luật Kinh tế

TÊN CHỦ BIÊN: ThS. NGUYỄN CHÍ DŨNG – ThS. MAI KIM HÂN

Cần Thơ, tháng 8 năm 2024

Lưu hành nội bộ

BỘ GIÁO DỤC VÀ ĐÀO TẠO
TRƯỜNG ĐẠI HỌC NAM CẦN THƠ

GIÁO TRÌNH
LUẬT DÂN SỰ VIỆT NAM (PHẦN 1)

Ngành: Luật và Luật Kinh tế

CHỦ BIÊN: ThS. NGUYỄN CHÍ DŨNG – ThS. MAI KIM HÂN (Đồng chủ biên)

Cần Thơ, tháng 8 năm 2024

Lưu hành nội bộ

LỜI MỞ ĐẦU

Bộ luật Dân sự năm 2015 đã được Quốc hội khóa XIII, kỳ họp thứ 10 thông qua ngày 24 tháng 11 năm 2015, có hiệu lực vào ngày 01 tháng 01 năm 2017. Bộ luật bao gồm có 689 Điều, chia làm 6 phần với 27 chương. BLDS đã quy định địa vị pháp lý, chuẩn mực pháp lý về cách ứng xử cho các chủ thể trong giao lưu dân sự, nhằm bảo đảm sự ổn định, lành mạnh các quan hệ dân sự, tạo hành lang pháp lý cho nền kinh tế thị trường định hướng xã hội chủ nghĩa phát triển.

Nhằm mục đích nâng cao chất lượng đào tạo và nghiên cứu khoa học, cung cấp thêm một nguồn tài liệu phục vụ cho các giảng viên, học viên và sinh viên nghiên cứu, học tập, nhóm tác giả biên soạn Giáo trình luật dân sự Việt Nam phần 1. Nội dung cơ bản của Giáo trình bao gồm có 7 chương:

- Chương 1: Khái quát chung về luật dân sự
- Chương 2: Quan hệ pháp luật dân sự
- Chương 3: Chủ thể của quan hệ pháp luật dân sự
- Chương 4: Đại diện, thời hạn và thời hiệu
- Chương 5: Giao dịch dân sự
- Chương 6: Pháp luật về tài sản, quyền sở hữu và quyền khác đối với tài sản
- Chương 7: Pháp luật về quyền thừa kế tài sản

Mặc dù đã rất cố gắng trong quá trình biên soạn nhưng chắc chắn rằng Giáo trình này sẽ không tránh khỏi những thiếu sót. Vì vậy, nhóm tác giả rất mong nhận được sự đóng góp của các đồng nghiệp và quý bạn đọc để qua đó nhóm tác giả có thể điều chỉnh, bổ sung nhằm hoàn thiện hơn nữa trong những lần tài bản sau này.

MỤC LỤC

LỜI MỞ ĐẦU

Chương 1: KHÁI QUÁT CHUNG VỀ LUẬT DÂN SỰ VIỆT NAM.....	1
1.1 ĐỐI TƯỢNG ĐIỀU CHỈNH VÀ PHƯƠNG PHÁP ĐIỀU CHỈNH CỦA LUẬT DÂN SỰ.....	1
1.1.1 Đối tượng điều chỉnh	1
1.1.2. Phương pháp điều chỉnh của luật dân sự	4
1.2. KHÁI NIỆM LUẬT DÂN SỰ VÀ PHÂN BIẾT LUẬT DÂN SỰ VỚI CÁC NGÀNH LUẬT KHÁC	6
1.2.2. Phân biệt luật dân sự với các ngành luật khác	6
1.3. KHOA HỌC LUẬT DÂN SỰ.....	8
1.4. NGUỒN CỦA LUẬT DÂN SỰ	8
1.5. ÁP DỤNG LUẬT DÂN SỰ	9
1.5.1. Khái niệm áp dụng luật dân sự	9
1.5.2. Quá trình áp dụng luật dân sự	9
1.5.3. Nội dung áp dụng luật dân sự	10
1.6. ÁP DỤNG TẬP QUÁN.....	11
1.6.1. Khái niệm tập quán	11
1.6.2. Điều kiện áp dụng tập quán	11
1.7. ÁP DỤNG TƯƠNG TỰ LUẬT DÂN SỰ	12
1.8. ÁP DỤNG CÁC NGUYÊN TẮC CƠ BẢN CỦA LUẬT DÂN SỰ, ÁN LỆ, LỄ CÔNG BẰNG.....	12
CÂU HỎI ÔN TẬP CHƯƠNG.....	14
Chương 2: QUAN HỆ PHÁP LUẬT DÂN SỰ	15
2.1. KHÁI NIỆM, TÍNH CHẤT VÀ ĐẶC ĐIỂM CỦA QUAN HỆ PHÁP LUẬT DÂN SỰ	15
2.1.1. Khái niệm quan hệ pháp luật dân sự.....	15
2.1.2. Tính chất của quan hệ pháp luật dân sự.....	15
2.1.3. Đặc điểm của quan hệ pháp luật dân sự.....	16
2.2. CÁC THÀNH PHẦN CỦA QUAN HỆ PHÁP LUẬT DÂN SỰ.....	17

2.2.1. Chủ thể của quan hệ pháp luật dân sự	17
2.2.2. Khách thể của quan hệ pháp luật dân sự.....	18
2.2.3. Nội dung của quan hệ pháp luật dân sự	18
2.3. PHÂN LOẠI QUAN HỆ PHÁP LUẬT DÂN SỰ	19
2.3.1. Căn cứ vào tính xác định của chủ thể	19
2.3.2. Dựa vào đối tượng điều chỉnh.....	19
2.3.3. Dựa vào cách thức thực hiện quyền và nghĩa vụ	20
2.3.4. Căn cứ vào phạm vi quyền và phạm vi nghĩa vụ của các chủ thể	20
2.4. CĂN CỨ LÀM PHÁT SINH, THAY ĐỔI, CHẤM DỨT QUAN HỆ PHÁP LUẬT DÂN SỰ.....	20
2.4.1. Hành vi pháp lý.....	20
2.4.2. Sự biến pháp lý	21
2.4.3. Xử sự pháp lý	21
2.4.4. Thời hạn, thời hiệu.....	21
2.4.5. Bản án, quyết định của tòa án hoặc của cơ quan nhà nước có thẩm quyền.....	22
CÂU HỎI ÔN TẬP CHƯƠNG.....	22
Chương 3: CHỦ THỂ CỦA QUAN HỆ PHÁP LUẬT DÂN SỰ	23
3.1. CÁ NHÂN – CHỦ THỂ CỦA QUAN HỆ PHÁP LUẬT DÂN SỰ.....	23
3.1.1. Năng lực pháp luật dân sự của cá nhân.....	23
3.1.2. Năng lực hành vi dân sự của cá nhân	28
3.1.3. Giám hộ.....	32
3.2. PHÁP NHÂN - CHỦ THỂ CỦA QUAN HỆ PHÁP LUẬT DÂN SỰ	40
3.2.1. Khái niệm pháp nhân	40
3.2.2. Điều kiện để trở thành pháp nhân	40
3.2.3. Phân loại pháp nhân	41
3.2.4. Năng lực chủ thể của pháp nhân	41
3.2.5. Người đại diện của pháp nhân	43
3.2.6. Các yếu tố lí lịch của pháp nhân	43
3.2.6. Thành lập, cải tổ, chấm dứt pháp nhân	45

3.3. NHÀ NƯỚC CỘNG HÒA XÃ HỘI CHỦ NGHĨA VIỆT NAM, CƠ QUAN NHÀ NƯỚC Ở TRUNG ƯƠNG VÀ ĐỊA PHƯƠNG.....	49
3.4. HỘ GIA ĐÌNH – CHỦ THỂ CỦA QUAN HỆ PHÁP LUẬT DÂN SỰ.....	50
3.4.1. Khái niệm, đặc điểm của hộ gia đình.....	50
3.4.2. Năng lực chủ thể của hộ gia đình.....	50
3.4.3. Trách nhiệm tài sản của hộ gia đình	51
3.5. TỔ HỢP TÁC – CHỦ THỂ CỦA QUAN HỆ PHÁP LUẬT DÂN SỰ	51
3.5.1. Khái niệm và các đặc điểm pháp lý của tổ hợp tác.....	51
3.5.2. Năng lực chủ thể của tổ hợp tác.....	52
3.5.3. Thành viên của tổ hợp tác, hợp đồng hợp tác	53
3.5.4. Tài sản và trách nhiệm tài sản của tổ hợp tác	54
3.5. CÁC TỔ CHỨC KHÁC KHÔNG CÓ TƯ CÁCH PHÁP NHÂN.....	54
CÂU HỎI ÔN TẬP CHƯƠNG	55
Chương 4: ĐẠI DIỆN, THỜI HẠN VÀ THỜI HIỆU	57
4.1. ĐẠI DIỆN TRONG QUAN HỆ PHÁP LUẬT DÂN SỰ	57
4.1.1. Khái niệm, đặc điểm của đại diện.....	57
4.1.2. Chủ thể trong quan hệ đại diện	58
4.1.3. Phân loại đại diện.....	59
4.1.4. Hình thức của việc ủy quyền	60
4.1.5. Các trường hợp không được đại diện.....	60
4.1.6. Thời hạn và phạm vi đại diện	60
4.1.7. Hậu quả của giao dịch do người không có thẩm quyền đại diện xác lập, thực hiện hoặc do người đại diện xác lập, thực hiện vượt quá phạm vi đại	61
4.1.8. Chấm dứt đại diện.....	63
4.2. THỜI HẠN	63
4.2.1. Khái niệm thời hạn.....	63
4.2.2. Cách tính thời hạn.....	63
4.2.3. Thời điểm bắt đầu và thời điểm kết thúc thời hạn	64
4.3. THỜI HIỆU	65
4.3.1. Khái niệm thời hiệu.....	65

4.3.2. Các loại thời hiệu	65
4.3.3. Cách tính thời hiệu	66
4.3.4. Thời gian không tính vào thời hiệu khởi kiện	66
4.3.5. Bắt đầu lại thời hiệu	67
4.3.6. Không áp dụng thời hiệu khởi kiện vụ án dân sự	67
CÂU HỎI ÔN TẬP CHƯƠNG	68
Chương 5: GIAO DỊCH DÂN SỰ	69
5.1. KHÁI NIỆM, ĐẶC ĐIỂM CỦA GIAO DỊCH DÂN SỰ	69
5.1.1. Khái niệm giao dịch dân sự	69
5.1.2. Đặc điểm của giao dịch dân sự	69
5.2. PHÂN LOẠI GIAO DỊCH DÂN SỰ	70
5.2.1. Hợp đồng.....	70
5.2.2. Hành vi pháp lý đơn phương	70
5.2.3. Giao dịch dân sự có điều kiện.....	71
5.3. CÁC ĐIỀU KIỆN CÓ HIỆU LỰC CỦA MỘT GIAO DỊCH DÂN SỰ	71
5.4. HÌNH THỨC CỦA GIAO DỊCH DÂN SỰ VÀ GIẢI THÍCH GIAO DỊCH DÂN SỰ	72
5.4.1. Hình thức giao dịch dân sự	72
5.4.2. Giải thích giao dịch dân sự	72
5.5. GIAO DỊCH DÂN SỰ VÔ HIỆU	73
5.5.1. Khái niệm giao dịch dân sự vô hiệu	73
5.5.2. Phân loại giao dịch dân sự vô hiệu	74
5.5.3. Các trường hợp giao dịch dân sự vô hiệu	75
5.5.4. Hậu quả của giao dịch dân sự vô hiệu	78
5.5.5. Thời hiệu yêu cầu tuyên bố giao dịch dân sự vô hiệu	78
5.5.6. Bảo vệ quyền lợi của người thứ ba ngay tình khi giao dịch dân sự vô hiệu.....	79
CÂU HỎI ÔN TẬP CHƯƠNG	79
Chương 6: PHÁP LUẬT VỀ TÀI SẢN, QUYỀN SỞ HỮU VÀ CÁC QUYỀN KHÁC ĐỐI VỚI TÀI SẢN	81
6.1. KHÁI NIỆM VÀ PHÂN LOẠI TÀI SẢN	81

6.1.1. Khái niệm, đặc điểm và ý nghĩa của khái niệm tài sản.....	81
6.1.2. Các dạng tồn tại của tài sản	83
6.1.3. Phân loại tài sản	85
6.2. QUYỀN SỞ HỮU TÀI SẢN.....	89
6.2.1. Khái niệm quyền sở hữu tài sản.....	89
6.2.2. Nguyên tắc xác lập, thực hiện quyền sở hữu, quyền khác đối với tài sản.....	90
6.3. CHIẾM HỮU.....	90
6.3.1. Khái niệm chiếm hữu, đặc điểm của chiếm hữu.....	90
6.3.2. Phân loại chiếm hữu.....	92
6.3.3. Suy luận về tình trạng và quyền của người chiếm hữu.....	93
6.3.4. Căn cứ phát sinh, chấm dứt chiếm hữu.....	94
6.3. QUYỀN SỞ HỮU.....	94
6.3.1. Quyền chiếm hữu.....	94
6.3.2. Quyền sử dụng	95
6.3.3. Quyền định đoạt.....	96
6.3.5. Hình thức sở hữu.....	96
6.3.6. Căn cứ xác lập quyền sở hữu	97
6.3.7. Căn cứ chấm dứt quyền sở hữu	102
6.3.8. Bảo vệ quyền sở hữu.....	103
6.3.9. Các giới hạn của quyền sở hữu, quyền khác đối với tài sản.....	108
6.4. QUYỀN KHÁC ĐỐI VỚI TÀI SẢN	110
6.4.1. Khái niệm quyền khác đối với tài sản.....	110
6.4.2. Nguyên tắc xác lập, thực hiện quyền khác đối với tài sản.....	110
6.4.3. Quyền đối với bất động sản liền kề	111
6.5. QUYỀN HƯỞNG DỤNG	118
6.5.1. Khái niệm quyền hưởng dụng.....	118
6.5.2. Quyền và nghĩa vụ của người hưởng dụng.....	119
6.5.4. Quyền, nghĩa vụ của chủ sở hữu tài sản	120
6.5.5. Quyền hưởng hoa lợi, lợi tức	120
6.5.6 Chấm dứt quyền hưởng dụng.....	120

6.6. QUYỀN BÈ MẶT.....	121
6.6.1. Khái niệm quyền bề mặt	121
6.6.2. Hiệu lực và thời hạn của quyền bề mặt.....	121
6.6.3. Nội dung của quyền bề mặt	121
6.6.4. Chấm dứt quyền bề mặt	121
CÂU HỎI ÔN TẬP CHƯƠNG	122
Chương 7: PHÁP LUẬT VỀ QUYỀN THỪA KẾ TÀI SẢN	125
7.1. NHỮNG VẤN ĐỀ CHUNG VỀ THỪA KẾ.....	125
7.1.1. Khái niệm thừa kế.....	125
7.1.2. Mối quan hệ giữa thừa kế với quyền sở hữu	126
7.1.3. Các nguyên tắc của pháp luật thừa kế.....	126
7.1.4. Thời điểm mở thừa kế và địa điểm mở thừa kế.....	127
7.1.5. Di sản thừa kế	129
7.1.6. Người để lại di sản thừa kế	130
7.1.7. Người thừa kế	130
7.1.8. Quản lý di sản thừa kế	139
7.1.9. Thời hiệu khởi kiện về thừa kế	140
7.2. THỪA KẾ THEO DI CHỨC	140
7.2.1. Khái niệm thừa kế theo di chúc	140
7.2.2. Quyền của người lập di chúc	141
7.2.3. Các điều kiện để di chúc hợp pháp	141
7.2.5. Hiệu lực pháp luật của di chúc, di chúc vô hiệu và di chúc thất hiệu.....	144
7.2.6. Thừa kế không phụ thuộc vào nội dung của di chúc	147
7.3. THỪA KẾ THEO PHÁP LUẬT	150
7.3.1. Khái niệm thừa kế theo pháp luật	150
7.3.2. Diện thừa kế và hàng thừa kế	150
7.3.3. Thừa kế thế vị	154
7.3.4. Những trường hợp thừa kế theo pháp luật.....	156
7.4. THANH TOÀN VÀ PHÂN CHIA DI SẢN.....	157
7.4.1. Hạch toán người thừa kế	157

7.4.2. Người phân chia di sản	157
7.4.2. Thứ tự ưu tiên thanh toán.....	157
7.4.4. Phân chia di sản	158
CÂU HỎI ÔN TẬP CHƯƠNG	159
DANH MỤC TÀI LIỆU THAM KHẢO.....	164